

О САДЕЈСТВУ У ОДБРАНИ

Свој основни задатак одбрана остварује ватром у вези са пре-прекама и маневром у вези са ударом, у чему узимају учешћа сви родови војске. Да би обезбедио успех, бранилац мора, у првом реду, што боље да усклади ватру и активно дејство, а затим да предузме и низ других мера и поступака.

Пошто се иницијатива налази у рукама нападача, бранилац мора да предвиђа могућности његових дејстава, а на основу тога и разне варијанте дејства сопствених снага. При томе, под једном варијантом подразумевам оно дејство браниоца које се може остварити првобитним распоредом браниочевих снага, без знатнијих промена основних елемената борбеног поретка (у границама које обезбеђују маневар ватром већег дела наоружања јединице). Природно је да већи број варијаната усложњава припреме за одбрану уопште, а посебно организацију садејства, тј. усклађивање рада појединих елемената борбеног поретка, као и разних родова за различите случајеве дејства. С друге стране, треба имати у виду да скромнија техничка средства браниоца, у вези са иницијативом нападача, захтевају да браниочев борбени поредак буде довољно еластичан како би се на тежишту одбране, за што краће време и без већих поремећаја могле концентрисати главне снаге и средства браниоца и остварити најјача ватра. При томе свакако треба тежити да се сви браниочеви покрети са једног дела фронта на други или из дубине ка фронту штите не само јаком ватром сопственог наоружања јединица које врше те покрете, него и ватром подржавајућих делова (артиљерије, минобацача, авијације). А да би се обезбедила најјача ватра по најважнијим деловима нападачевог борбеног поретка, потребно је да се у свакој конкретној ситуацији уочи најважнији циљ (пешадија, сама или подржана од стране тенкова или артиљерије, и сл.).

Шта утиче на организацију садејства у припремном периоду

Као што је познато, циљ организације садејства у одбрани јесте да се у оквиру јединице која га организује по времену и месту усклади рад и дејство свих потчињених јединица, родова војске и служби, подржавајућих и придатих делова, као и са суседима. Другим речима, треба утврдити и детаљисати: ко кога подржава, у које време и на коме месту, чиме и на који начин, и због чега.

Основни организатор садејства је командант јединице у чему га помажу штаб и начелници родова и служби.

Организација садејства почиње у припремном периоду и траје за све време одбране. Само остварење садејства спроводи се у току борбе онако како је предвиђено, или са већим или мањим отступањем, с обзиром да нападач има иницијативу. Зато организација садејства у припремном периоду треба да буде тако извршена да бранилац може брзо реаговати и прилагођавати своја дејства новоствореним ситуацијама (које нису могле бити унапред предвиђене), да би за што краће време могао успоставити нарушено садејство.

На организацију садејства у припремном периоду утичу углавном ове чињенице:

— *задатак* више јединице и суседа (и границе са суседом), затим задаци другог ешелона (резерве), родова војске и сопствене јединице, на основу чега организатор садејства може у целини да сагледа не само идеју претпостављеног старешине, него и место и улогу сопствене јединице у односу на остале елементе борбеног поретка више јединице, што ће му послужити као основа за доношење сопствене одлуке, а уједно и као основа за организацију садејства;

— *време* које стоји на расположењу за организацију садејства, јер ће дуже време дозволити да се организација садејства предвиди са више могућих варијанти непријатељског дејства, да се на земљишту детаљније и потпуније прецизира све што је потребно, да се солидније припреми не само командант који организује садејство и његов штаб, него и потчињени команданти који учествују у организацији садејства и, најзад, од расположивог времена зависи да ли ће излазак на земљиште ради провере и утврђивања садејства бити после командантског извиђања или једновремено са њим;

— *расположиви подаци* о јачини и саставу непријатеља, о његовој вероватној намери, борбеном поретку и карактеру дотадашњег рада. Природно је да поузданији и детаљнији подаци о непријатељу, омогућавају сигурније организовање садејства, па се некад оно може организовати само по једној варијанти могућег дејства непријатеља. У овом случају садејство организовано у припремном периоду неће се у јачој мери нарушити у току борбе. Уколико се располаже са мање података о непријатељу, утолико ће се и одбрана морати организовати гипкије ради паралисања евентуалних изненађења у току боја, па се и организација садејства мора планирати по више варијанти могућег дејства непријатеља;

— *темељност процене ситуације*, нарочито процене земљишта у вези са могућностима непријатеља (вероватни правци напада, важност појединих земљишних објеката — отпорних тачака и њихова међусобна повезаност, комуникације, покривеност и др.), од чега зависи сигурност организације садејства и могућност његовог нарушавања у току самог боја;

— *јачина и врста расположивих техничких средстава*, пошто пешадија, само уз подршку артиљерије, тенкова, авијације и инжињерије може успешно извршавати постављене задатке у одбрани, а ова

повезаност и међусобна зависност одражава се и на организацију садејства. Разумљиво је да веће јединице у одбрани имају да организују садејство на већем фронту и већој дубини, и између већег броја елемената борбеног поретка (на пример, у одбрани корпуса скоро редовно учествују авијација и тенкови, док то није случај код одбране пешадиског пука). Дакле, већа количина и врста техничких средстава појачавају снагу одбране, али усложњавају питање организације садејства.

Основна питања која треба решити кроз организацију садејства

При организацији садејства за *рачун пешадије* (које претставља основу целог садејства) сви остали родови и службе (који раде за њен рачун) морају познавати: задатак пешадиске јединице, отсек — зону у којој она организује и изводи одбрану и замисао о начину извођења одбране (тежиште и кључне тачке одбране, где се предвиђа да падне решење, линију развоја другог ешелона и правац његовог противнапада, као и са којим ће се циљем вршити противнапад). При томе се сваком роду војске мора дати јасно одређен задатак за обезбеђење дејства пешадије и одредити оријентири и сигнали, за споразумевање. На основу тога старешине подржавајућих делова биће у могућности да поставе тактичке и техничке задатке потчињеним јединицама и одреде време и начин њиховог извршења (дајући допунске оријентире и сигнале за своје унутрашње потребе).

При организацији садејства за *рачун тенкова* (било да врше противнапад самостално или у склопу другог ешелона, било при одбијању напада непријатељских тенкова) подржавајући родови (артиљерија, авијација) треба да буду упознати са сличним подацима као и при организацији садејства за рачун пешадије.

Организација садејства са артиљеријом има извесних специфичности. Тако је при организацији садејства са авионима за коректуру потребно да артиљерија саопшти координате циљева по којима ће дејствовати, начин дејства, време и сигнале за: тражење авиона, позив за отварање и прекид ватре и начин јављања осматрања.

Ако ће при подршци пешадије или тенкова, поред артиљерије учествовати и авијација, мора се разграничити њихово дејство по времену (да не би једновремено дејствовали по истим циљевима), или линијама на земљишту (по фронту или по дубини), или по циљевима (у ком случају могу једновремено дејствовати по разним циљевима, без међусобног ометања и без опасности за авијацију од сопствене артиљерије).

Садејство артиљерије и инжињерије обухвата, пре свега, питање запречавања: усклађивање постављања ПТ и ПП препрека са запречном ватром артиљерије, а једно и друго са степеном важности тенкоопасних праваца; усклађивање употребе ПОЗ-а и ПТР-е, при чему може бити предвиђена употреба ПОЗ-а на засебном мање важном, а ПТР-е на важнијем правцу, или обоје на истом правцу, у ком случају ПОЗ може продужити фронт ПТР-е на једном или другом крилу или

се поставити испред ПТР-е (ако је тенкоопасни правац узан). Затим, садејство обухвата питање израде (оправке, проширења) комуникација за покрет артиљерије: за излазак артиљерије на ВП и за потребе премештања уназад, или за излазак ПТР-е на ПТ линије. При томе начелник артиљерије треба да да инжињерцу податке о томе које комуникације треба оправити, за какву врсту возила (тежина и ширина колотрага) и до кога времена.

Планирање садејства у одбрани

Као што је познато, после доношења одлуке командант даје начелнику штаба упутства за планирање садејства, која садрже, углавном, предвиђања у погледу могућих варијанти дејстава непријатеља (осим дејстава предвиђених по основној варијанти на основу које је постројен борбени поредак у одбрани) уз једновремено указивање на начин противдејства сопствених јединица, односно појединих елемената борбеног поретка.

Командантова одлука и упутства служе начелнику штаба као основа за оформљење плана садејства (који се може израдити табеларно, текстуелно или графички) у чијој изради учествују и начелници родова војске и команданти подржавајућих јединица. Паралелно са израдом плана садејства начелници родова (односно њихови органи) планирају рад својих родова, уносећи у своје планове и поступке по свима варијантама које се предвиђају у плану садејства.

Потпуно и детаљно планирање врши се по основној варијанти, док ће се по осталим, мање вероватним варијантама, планирати са мање детаља или само оријентирно, што ће зависити од расположивог времена. Но, ако се не располаже довољним временом за планирање, план садејства се неће моћи ни оформити. У том случају, командант ће основне податке потребне за организацију садејства на земљишту (рељефу, карти) прибележити у своме блоку или само уцртати на радној карти, како би му то послужило као потсетник на земљишту.

Ако приликом планирања између начелника родова војске и команданата подржавајућих делова дође до каквих спорних питања, њих треба одмах лично расправити, а ако начелници родова то не могу међусобно решити, одлуку ће донети начелник штаба, односно командант.

Ради обезбеђења садејства у питању ПТО између артиљерије, инжињерије и тенкова потребно је да се план (шема) ПТО ради под руководством начелника штаба, а да у томе учествују и претставници артиљерије, инжињерије и тенкова. На овај начин ће се спречити да запречавање не одговара распореду ПТ артиљериских средстава или да употреба ПОЗ-а не буде у сагласности са употребом ПТР-е.

Провера и утврђивање садејства

После израде основних родовских планова обезбеђења одбране и плана садејства, излази се на земљиште (а код већих јединица то се врши на рељефу, односно по карти) ради провере како је схваћено

садејство од стране органа штаба и старешина појединих елемената борбеног поретка. Том приликом командант дефинитивно утврђује начин дејства појединих јединица, односно елемената борбеног поретка и подржавајућих јединица, решава сва спорна питања и врши, по потреби, допуну већ израђеног плана садејства.

С обзиром на послове који се том приликом обављају, овај излазак на земљиште називамо „провера и утврђивање садејства на земљишту (карти, рељефу)“.

У погледу времена када треба вршити проверу и утврђивање садејства постоје различита мишљења (заједно са командантским извиђањем, одмах у његовом продужењу, после њега и др.). По мом мишљењу, у одбрани би требало организовати садејство тек после извршеног командантског извиђања од стране потчињених јединица и то из више разлога.

Пре свега, у одбрани треба тежити да јединице што пре поседну своје положаје како би имале више времена за инжињериско уређење положаја и организацију ватреног система. Ако би се организација садејства изводила једновремено са командантским извиђањем или у његовом продужењу, потчињени команданти би се на овом послу морали дуже задржати, те би своје одлуке могли донети знатно касније, а то би у крајњој линији утицало тако да јединице касније поседну своје положаје.

Узајамна повезаност у раду свих потчињених јединица, међусобно и са подржавајућим деловима, не може се успешно остварити ако потчињени команданти треба да усклађују свој рад пре него што буду успели да процене ситуацију и донесу своје одлуке. Зато рад под овим условима не би имао карактер солидности.

Док нападач редовно има у својим рукама иницијативу (у погледу времена, места и начина напада), бранилац је најчешће у ставу ишчекивања и мора свој рад, бар у почетку да прилагоди раду нападача, и да буде спреман да парира његово дејство ма какво оно било. У том циљу бранилац мора да предвиђа разне варијанте могућег рада нападача и да предузима мере које ће обезбедити целисходан рад без обзира по којој варијанти нападач буде дејствовао. Међутим, поставља се питање да ли командант, који организује садејство још у току командантског извиђања, може већ тада предвидети све могућности рада непријатеља и одмах одредити најпогодније мере за паралисање његовог дејства, а нарочито да ли може правилно ангажовати подржавајуће делове (артиљерију, авијацију, инжињерију), који треба да обезбеде извршење свих мера које командант предвиђа. Најзад, очигледно је да би при оваквом раду имали највеће тешкоће потчињени команданти који учествују у организацији садејства и који треба да схвате улоге својих јединица у свима могућим варијантама рада нападача, а још нису донели своје одлуке нити су стигли да детаљно изврше процену ситуације.

Потребно је нагласити да командантско извиђање претставља једну, а провера и утврђивање садејства другу посебну радњу, те их не треба идентификовати. На командантском извиђању, например, пукови добијају задатак да бране одређене отсеке, одређују им се границе дејства и додељују им се средства ојачања и средства за подршку. Међутим, на провери и утврђивању садејства предвиђају се поступци ових пукова у разним ситуацијама, мере које треба да предузму један пук за рачун другога, као и поступак оба пука за рачун другог ешелона и тенковске резерве дивизије при вршењу противнапада (које тачке треба обавезно да задрже у својим рукама, на који начин да обезбеде бок другог ешелона, каквом ватром ће обезбедити извршење противнапада, колико снага треба да издвоје и упуте у резерву дивизије — и у који рејон — по извршеном противнападу другог ешелона, итд.).

Сам поступак при провери и утврђивању садејства на земљишту (рељефу, карти) може бити различит, што ће, углавном, зависити од расположивог времена, схватања и индивидуалних особина команданта који организује садејства. Овде ће се изнети један од могућих начина који ће бити примењен кад се располаже довољним временом, с тим да се он може мењати или допуњавати.

У одређено време командант који организује садејство долази са својим начелницима родова војске и служби и начелницима I и II отсека (одељења) на радну тачку на отсеку једног од потчињених команданата. Ту га сачекује потчињени командант са својим начелником I отсека, а ако се организује садејство на споју отсека, онда треба да су присутна оба потчињена команданта са својим начелницима I отсека.

Командант који врши проверу и утврђивање садејства тражи од потчињених команданата да укратко изложи своју одлуку и замисао тока боја како би се са тим упознали присутни начелници родова војске и суседи. Потом командант, на основу свога плана садејства, излаже рад по основној варијанти (на основу које је постројен борбени поредак), дајући претпоставке о разним могућностима дејства и успеха непријатеља и задатке и начин рада потчињених јединица. На пример, командант излаже какав ће бити поступак свих елемената борбеног поретка, ако непријатељ у току боја овлада извесном линијом а потом износи поједине линије у дубини одбране на којима предвиђа употребу свог другог ешелона (резерве). На основу овога и својих планова обезбеђења начелници родова износе на који начин предвиђају обезбеђење дејства потчињених пешадиских (тенковских) јединица од стране свога рода војске. Командант прихвата, допуњава или исправља предложени начин обезбеђења од стране начелника родова и то саопштава на лицу места.

Ако има више варијант вероватног дејства непријатеља, онда се садејство по основној варијанти организује најдетаљније, док се по осталим варијантама то чини са мање детаља, што ће зависити од времена које стоји на расположењу и расположивих података о непријатељу (јачина, груписање, вероватне намере итд.).

Начелник оперативног отсека (или лице које одреди командант), као и начелници родова и служби команде која организује садејство, треба да врше исправке и допуне у израђеном плану садејства и својим плановима родовског обезбеђења. Ове измене и допуне не би требало да буду одвећ велике, јер би у том случају дотада извршено планирање било беспредметно. Но, начелно, до већих промена не би требало ни да долази, јер је извршеном планирању претходила процена ситуације, а по донетој одлуци извршено командантско извиђање, што неминовно чини да и сам план садејства има карактер извесне стабилности.

По повратку у штаб, на основу забележака (допуна, исправака) учињених на земљишту при провери и утврђивању садејства, начелник I отсека дефинитивно оформљује план садејства, а начелници родова своје планове обезбеђења и податке достављају потчињеним и подржавајућим јединицама.

Овако израђен план садејства послужиће команданту и старешинама потчињених и подржавајућих делова да у току боја лакше руководе својим јединицама, мада ће бити доста редак случај да се бој развија по унапред предвиђеном плану. Отступања ће бити готово редовно, у већој или мањој мери, али је сигурно да ће садејство у току боја бити олакшано ако је оно унапред организовано и планирано. Најзад, уколико је процена ситуације боље извршена и правилнија одлука донета, а садејство организовано реалније и потпуније, утолико ће и стварни ток боја мање отступати од тока предвиђеног планом.